

Accidents nuclears en Frantscha

Ovra atomara condemnada da l'instanza d'appellaziun

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **Quest onn fan ins endament il schurnal e scriptur franzos Albert Camus (1913–1960), premi Nobel da litteratura 1957. Bliers romans, essais e dramas da Camus han ins translata en auters linguatgs. Ma era bliers da ses editorials han ins publictà en rimnadas.**

Quel dals 8 d'avust 1945 en sia gassetta dal di «Combat» (Paris) chatt'ins perfin sin internet. La vusch da lez schefredactur è stada ina da las fitg paucas che han palesà snuizi en fatscha a l'efficacia da l'emprima bumba atomica sin ina citad giapunaisa: «La civilisaziun (...) ha gist cuntranschi ses grad il pli aut da selvadiadad. En il proxim temps ston ins tsherner tranter il suicidi collectiv ed il diever raschunaivel da las conquistas scientificas (...). Questa han ins duvrà oravant tut per cuntentar la pli starmentusa ravgia da destrucziun palesada da la carstgaunadad dapi tshientaners (...). Lezza sgar-schur nova vegn fitg probablamain a subsister (...). Perquai lain nus ans engaschar anc pli datschertamain a favur d'ina autentica societad internaziunala (...). Il cumbat per la pasch è l'unic che vala la paina.» Camus ha pli tard giustifitgà sia posiziun solitaria cun ils plects: «L'intellectual duai oravant tut esser quel che sappia resister al spiert dal temp» (1).

Regina da las naziuns nuclearas en Europa

Decennis èn passads. Catastrofas en ovras atomaras en Ucraina (1986) e Giapun (2011) han mussà ils grevs privels che provegnan dal diever era paschaivel da l'energia nucleara. L'annuari mundial Fischer 2012 infurmescha manidlamain en chaussa. L'artitgel davart la Frantscha cumpiglia otg paginas; duas da questas, entituladas «Die Grande Nation der Atomenergie», tractan l'industria nucleara (2): «Ella furnescha a la Frantscha la part principala da ses provediment energetic (...). Oz posseda la Frantscha 58 reacturs cun aua cumprimida; ella è la principala naziun atomica europeica

57% dals Franzos giavischavan in abandun da l'energia nucleara. Nossa foto mussa l'ovra atomara da Fessenheim manivel al cunfin ed en in intschess periclità da terratreimbels. KEYSTONE

(...). Mintg'onni succedan bliers incaps relevant; sur da quai vegn ins a savair il pli savens mo pauc. Tenor l'autorità competenta haja dà l'onni 2010 1107 accidents (...). 2008 è sortida radioactività da l'implant da recicladi da Tricastin en la Frantscha dal sid. Ins sa fa quitads areguard la segirtad da blieras ovras nuclearas franzosas dals onns 1970 e 1980; duas da quellas èn situadas gist sper il cunfin tudestg: Fessenheim a 30 km da Friburg (Brisgovia), en in intschess smanschà da terratreimbels, e Cattenom/Kattenhofen, a 60 km da Saarbrücken (...). Perquai ha il Cussegl da citad da Strassburg pretais la dismessa da l'ovra da Fessenheim en avrigl 2011, suenter ina votaziun unanima cun mo in'abstenziun (...). L'avrigl 2011 ha il magazin 'L'Express' ordinà ina retschertga d'opiniun; 57% dals Franzos giavischavan in abandun da l'energia nucleara.»

La giusta dal Midi punescha

En il Midi, sper il flum Garonne, è situada l'ovra atomara da Golftch, manada da l'EDF (Electricité de France). Ella cumpiglia dus reacturs cun aua cumprimida.

Ils 18 da schaner 2010 ha Golftch, pervi d'in incap, svidà liquids radioactivs en l'ambient natiral; tenor l'EDF sa tractavi d'ina quantitad da 450 l. Ils 5 da november 2010 ha la rait «Sortir du nucléaire» (Lyon; www.sortirdu-nucleaire.fr), sustegnida da blieras uniuns dal Midi, decis da purtar plant encunter l'EDF. La procura publica locala ha sustegnì il plant, ma la dretgira da Castelsarrasin ha acquittà l'EDF ils 29 da mars 2012. La planschida ha lur appellà a l'instanza superiura, la dretgira da Toulouse. Il procuratur public ha sin quai pretais ina condemnaziun per dus delicts. Ils 3 da december ha la dretgira sentenzià l'EDF ad ina multa da 4000 € ed in'indemnisaziun da 4500 € per quels donns tecnicos che hajan chaschunà la deflussiun da schaner 2010. Quai munta ina vieuta da la giurisprudenza nucleara franzosa, era sche l'EDF ha appellà a l'instanza suprema, la «Cour de Cassation» a Paris. Ils imports fixads da la sentenza paran dentant ordvart bass. In «Verd» franzos ha scrit a La Quotidiana ils 29 da december 2012, mettend en dumonda la retschertga d'opiniun da 2011: «Gea, in

import da 8500 € munta in affrunt al saun giudizi ed al bainesser da tgi che viva sper la Garonne. Ma il district, ses parlament u la regiun stuess pretender indemnisaziun en num da la populaziun. Quai vegn dentant strusch a succeder: En Frantscha èn tuttas e tuts, danor ils ecologists, pli u main d'accord per manegiar ch'il nuclear saja fitg bun (...). Qua essan nus fitg lunsch davent da la scortezza ecologista da la Svizra, la Germania e perfin l'Italia (...). I dat schizunt ina partida 'politica' (?) numnada 'Chatscha, pestga, natira e tradiziuns.' Lezza partida pitschna, aliada cun l'UMP da l'antier president Nicolas Sarkozy, defenda l'industria nucleara e «las valurs tradiziunals da la Frantscha rurala», cunzunt la chatscha, e cumbatta ils «Verds» cun vehemenza. Quests ston anc adina, tenor il pled profetic da Camus, «resister al spiert dal temp».

1. Cità en: Jean Daniel, Avec Camus. Comment résister à l'air du temps. Paris (Gallimard, ISBN 2-07-078193-3) 2006, p. 31.
2. Eva Beric (ed.), Der neue Fischer Almanach 2012. Frankfurt am Main (Fischer Taschenbuch Verlag, ISBN 978-3-596-72012-5) 2011, pp. 185–186, chavazzin «Frankreich».